

حاج ملا علی حکیم الہی

مردم سپاہ نادرستانی

تحقیق و تالیف

عبدالرفیع حقیقت (رفیع)

مؤسسه پژوهشی و انتشاراتی کومش
ناشر کتابهای:
فرهنگ و تاریخ و عرفان و هنر و ادبیات ایران
تقدیم می‌کند
(۸۴)



حاجی ملاعلی حکیم الهی
مردم پناه نامدار سمنانی

تحقیق و تألیف:

عبدالرفیع حقیقت (رفیع)

چاپ اول - سال ۱۳۸۶ خورشیدی

۱۰۰۰ نسخه - قیمت ۳۰۰۰ تومان

حروفچینی: پورسینا ۴۴۰۶۷۵۳۰ - چاپخانه: سر - صحافی پیکان

شابک: ۹۶۴-۷۰۰-۵۲-۹۰

ISBN : 964-7000-52-9

تهران - ونک - خیابان آفتاب - شماره ۲۱ - تلفن: ۸۸۰۴۸۰۰۴

www.komesh.com

info@komesh.com

حقیقت، عبدالرفیع، - ۱۳۱۳.
حاج ملاعلی حکیم الهی مردم پناه نامدار سمنانی / تحقیق و تألیف عبدالرفیع حقیقت
(رفیع). - تهران: کومش، ۱۳۸۵.
۱۸۴ ص. مصور، نمونه، عکس. - (انتشارات کومش؛ ۸۴).
ISBN 964-7000-52-9: ۳۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا.

کتابنامه: ص. ۱۷-۱۷۳.

نمایه.

۱. حکیم الهی سمنانی، علی بن محمد صادق، ۱۲۵۲-۱۳۳۳ ق. -
سرگزشتنامه. ۲. ایران - تاریخ - انقلاب مشروطه، ۱۳۲۴-۱۳۲۷ ق. روحانیت.
الف. عنوان.

۹۵۵/۰۷۵۰۹۲

DSR ۱۴۵۳ / ج ۸ ح ۷

۸۵ - ۱۸۴۲۶ م

کتابخانه ملی ایران

پیش‌نوشتار

دوره قاجاریه یکی از حساس‌ترین و سرنوشت‌سازترین دوران تاریخ ایران است. شاید در هیچ دوره‌ای ملت ایران تا این اندازه مورد ظلم و جور حکام بی‌انصاف دولتی قرار نگرفته و در حق آنان ظلم نشده است.

در این دوره محنت‌بار به‌ویژه در سال‌های مبارزات سیاسی مردم ایران جهت استقرار آزادی (جنبش مشروطه) روحانیون وارسته، عالمان مردم‌گرای بی‌غرض همواره به‌عنوان پرچمداران مبارزه با حکام مردم‌آزار حکومت قاجاریه شناخته شده و به لحاظ شرایط حساس تاریخی و اجتماعی و نیز اهمیت و جایگاه ویژه خود و نیز تجسم تجربه تلخ ملل گوناگون که از طرف دول متجاوز خارجی اعمال می‌شد به‌طور طبیعی و روانی مردم این مرز و بوم به قشر روحانی توجه خاصی داشته و به منزلت و موقعیت آنان با دیده احترام می‌نگریستند و بدین جهت نیز آنان را الگوی عملی خویش قرار داده و در جمیع امور از آنان سرمشق می‌گرفتند.

به علت این توجه و اهمیت بود که سرانجام در اثر راهنمایی شایسته

این پیشوایان برجسته مذهبی جامعه ایرانی از یوغ استعمارگران داخلی و خارجی رهایی یافت و از این بابت یادبودی بسیار ارزنده از نیک‌اندیشی و مردم‌گرایی این پیشوایان روحانی در تاریخ مبارزات ملی ایران ثبت و ضبط و جاویدان گردید.

برای نمونه اقدامات بجا و شایسته تحسین شادروان آیت‌الله میرزای شیرازی بود که با یک فتوای بی‌باکانه خود درباره تحریم تنباکو قهرمان بزرگ مبارزه با استعمار شناخته شد.

یکی از روحانیون برجسته این دوره و حشت‌زا حاج ملاعلی حکیم الهی سمنانی است که مبارزات سیاسی و اجتماعی خود را با حکام ظالم دوره قاجاریه قبل از جنبش مشروطه در سمنان به مرحله عمل درآورد و به همین جهت مورد توجه و اقبال عمومی مردم این سامان قرار گرفت. همانطور که در این تحقیق مطالعه می‌فرمائید این پیشوای آگاه و توانا به لحاظ ساده‌زیستی و زهد و تقوای پیش از حد خود در میان عامه مردم جایگاه ویژه‌ای داشت و نوع رفتار و کردار او همیشه زبانزد خاص و عام بود. او مانند حکیمان و زاهدان گوشه‌گیر نمی‌خواست نامش بر روی کتاب‌ها نوشته شود. شعار او خدمت به حق و حقیقت بود که نتیجه آن رفاه اجتماعی و استقرار عدالت می‌باشد. آگاهی وی بر علوم زمان و مکان، محبوبیت او را در میان اقشار گوناگون بالا برده و همواره در هر محفلی سخن از رفتار و کردار و همچنین حکایت‌ها و مثل‌های او بود و به لحاظ همین ویژگی است که با گذشت نزدیک به یکصد سال از مرگ وی ضرب‌المثل‌ها و حکایات او (به‌ویژه به زبان سمنانی) همچنان بر سر زبان‌ها می‌باشد.

نگارنده که از سال ۱۳۴۰ خورشیدی ضمن تهیه مطالب تاریخ

سمنان و سپس تاریخ قومس با افکار بلند و قابل ستایش این عالم جلیل‌القدر سمنانی آشنا شدم همواره در آثار متعدد خود به‌ویژه تاریخ جنبش‌های مذهبی در ایران (جلد چهارم) به نقل جزئیات زندگی و مبارزات اجتماعی وی پرداختم و در کنگره بزرگداشت آن مرحوم با ارائه مقاله‌ای زیرعنوان: (ستم ستیزی حاج ملاعلی حکیم الهی سمنانی) در بهمن سال ۱۳۷۳ خورشیدی در سمنان شرکت کردم.

در سال گذشته بنا به تمایل و درخواست مرکز صدا و سیمای استان سمنان کار تحقیق پیرامون شخصیت حاج ملاعلی حکیم الهی سمنانی جهت تهیه سریال تلویزیونی به این جانب محوّل گردید.

اکنون بسیار خوشوقتم که با انجام این تحقیق که جامع امور مربوط به احوال و آثار و افکار و کردار والای این آزاده بلندنظر سمنانی است، آن را به عنوان هدیه‌ای به مبارزان راه آزادی و استقلال که نتیجه آن مردم‌گرایی و انسان‌سالاری اجتماع ایرانی است، تقدیم می‌دارم.

در پایان لازم می‌دانم که از همکاری‌های سرکار خانم طاهریان مدیر واحد تحقیقات و سنجش برنامه‌های مرکز صدا و سیمای استان سمنان و آقای حمیدرضا نظری سردبیر و مدیر اجرایی فرهنگ قومس در نهائی شدن این پژوهش تشکر نمایم.

تهران - ونک - خرداد سال ۱۳۸۶ خورشیدی

عبدالرفیع حقیقت (رفیع)

قدر مردان زمانہ میداند

حاج ملا علی حسنا نے	آیت مہر و لطف یردانی نے
آن دجوری کی ظلمت	بہر مردم چسپاں نورانی نے
منظر قہر و عیشیا	جسٹوہ ای از جمال انسا نے
عسک اور کجای انسا	سلم اور از روز غمر سفا نے
درستیر تہمین رہبر	شیوہ اش بابدان کراچا نے
فارغ از ہر غریب و ریا	درد او نعمہ امی سجا نے
بعد مرگش قرین حیرت	اکتہ اینسان بن شود فنا نے
جان او باقی است اللہ	بی کمان ہست کج نہا نے
خوش بود این سخن کہ میگوید	در شنایش در رفع حسنا نے
قدر مردان زمانہ میداند	گر تو دانی و گرنہ میدانی نے

فهرست مطالب کتاب حاج ملاعلی حکیم الهی سمنانی

عنوان	صفحه
پیش‌نوشتار	۳
قدر مردان زمانه می‌داند (شعر)	۸
حاج ملاعلی حکیم الهی سمنانی ...	۱۵
درجه علمی حاج ملاعلی سمنانی ...	۱۷
حاج ملاهادی سبزواری (اسرار) ...	۲۱
نظر علامه محمد اقبال لاهوری درباره	
حاج ملاهادی سبزواری	۲۸
شاگردان نامی حاج ملاهادی	
سبزواری	۳۸
حکمرانان سمنان در دوره قاجاریه ...	۴۷
علی قلی خان قاجار	۴۷
حسین قسلی خان قاجار برادر	
فتحعلی شاه	۴۸
شاهزاده محمدولی میرزا پسر	
فتحعلی شاه	۴۸
ذوالفقارخان سمنانی (سنگسری) ...	۴۹
شاهزاده بهمن میرزا بهاءالدوله	۵۶
شاهزاده سیف‌الله میرزا	۵۷
میرزا محمدخان قاجار دولوکشی‌چی	
باشی	۵۸
لطف‌الله میرزا پسر عباس میرزا	
نایب‌السلطنه	۶۰
شاهزاده کیومرث میرزا ایلخانی	
ملک آراء	۶۰
شاهزاده مسعود میرزا یمین‌الدوله ...	۶۰
رحمت‌الله خان ساری اصلان	۶۲

- میرزا طاهر کاشانی مستوفی و ملاعلی سمنانی ۱۰۴
- محاسب سمنان و دامغان ۶۳
- انوشیروان میرزا ضیاءالدوله حاکم حسین خان اعتضادالملک حاکم مستبد سمنان ۱۰۶
- تاریخچه ساختمان دروازه ارگ سمنان ۶۸
- دو تسلگراف جانب توجه در مورد روشن اندیشی حاج ملاعلی سمنانی ۱۱۳
- شاهزاده جهانسوز میرزا ۷۲
- کیومرث میرزا عمیدالدوله ۷۵
- حسین خان اعتضادالملک ۷۶
- ماجرای قتل عزیزبیک یاور سمنانی ۸۰
- رئیس فوج حشمت سمنان ۸۲
- وجیه الله میرزا سیف الملک ۸۲
- محمد کریم خان مختارالسلطنه ۸۳
- موقرالسلطنه حاکم جبار سمنان ۸۵
- غلامعلی خان امین همایون ۹۰
- نصرت الله خان امیراعظم ۹۳
- نحوه فرمانروایی حکام دوره قاجاریه ۹۹
- مردم پناهی و استبدادستیزی حاج ملاعلی سمنانی ۱۰۴
- مبارزه حاجی ملاعلی سمنانی با حسین خان اعتضادالملک حاکم مستبد سمنان ۱۰۶
- حسین خان اعتضادالملک حاکم جبار سمنان ۱۰۸
- روشن اندیشی حاج ملاعلی سمنانی ۱۱۳
- روشن بینی و آینده نگری حاج ملاعلی سمنانی ۱۱۵
- ملاقات حاجی ملاعلی سمنانی با مبلغان مسیحی ۱۱۶
- احضار حاج ملاعلی سمنانی به تهران جهت مقابله با حاج ملاعلی کنی ۱۱۸
- رحلت حاج ملاعلی سمنانی ۱۲۰
- آرامگاه حاج ملاعلی سمنانی ۱۲۳
- تألیفات حاج ملاعلی سمنانی و سبک نگارش وی ۱۲۷
- نهضت مشروطه در سمنان ۱۲۹
- کمیته نهضت مشروطه در سمنان .. ۱۳۶
- غارث اموال و توپ بستن منزل رئیس کمیته نهضت مشروطه در سمنان .. ۱۳۸

۱۶۱	همایه	احیاء بناهای تاریخی سمنان به همت
۱۶۲	سمنانی	حاج ملاعلی حکیم الهی سمنانی .. ۱۴۳
۱۶۳	فحش خبرآور	ذوق فطری حاج ملاعلی حکیم الهی
۱۶۴	جلوگیری از اسراف	سمنانی سرمشق مردم سمنان ۱۴۹
۱۶۵	بکشی نکشی، نکشی، بکشی	داستان‌های متداول مربوط به حاج
۱۶۶	منظور مشهور شدن	ملاعلی سمنانی در بین مردم سمنان ۱۵۰
۱۶۷	الهی سمنانی	داستان لوله آب انبار
۱۶۸	عنقای قله قناعت و مناعت	استخاره در بین راه
۱۶۹	فهرست آثار منتشر شده محقق این	داستان قحطی در سمنان
۱۷۰	فهرست آثار منتشر شده محقق این	مبارزه با گران فروشی
۱۷۱	تألیف	پوشیدن کرباس ثواب دارد
۱۷۲	فهرست آثار منتشر شده محقق این	برکت دست حاج ملاعلی
۱۷۳	فهرست آثار منتشر شده محقق این	زیارت مرقد پیر نجم‌الدین
۱۷۴	فهرست آثار منتشر شده محقق این	سمنانی
۱۷۵	فهرست آثار منتشر شده محقق این	اندازه‌گیری مسافت راه‌ها
۱۷۶	فهرست آثار منتشر شده محقق این	انصاف در اراضی بر خورده با

« بسمه تعالی » .

THE COMMEMORATIVE
CONVENTION OF HADJ
MOLLA ALI SEMNANI
(HAKIM ELAHI)
JANUARY 26TH 1995
SEMNAN - I R A N

کنگوه بزرگداشت

حاج ملا علی سمنانی

« حکیم الهی »

سمنان : ۶ بهمن ۱۳۷۳

مطابق با ۲۴ شعبان ۱۴۱۵

« لوح سپاس »

محقق و پژوهشگر گرامی

« بنیاب آقای » عبدالرحیم حقیقت (وفیات)

احتراماً افتخار داریم مراتب قدردانی و سپاس
خویش را از حضور محققانه حضرتعالی در این کنگره ابراز نماییم . لذا ،
ضمن تشکر و تقدیر بی شائبه از محضر شما فاضل گرامی ، موفقیت
روزافزون حضرتعالی را در پیشبرد اهداف فرهنگی انقلاب اسلامی تحت
رهبریهای داهیانه رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی آرزومندیم .

مرتضی مداح

مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان سمنان و دبیر
کنگوه بزرگداشت حاج ملا علی سمنانی (حکیم الهی)

سیدکمال حاج سیدجوادی

رئیس هیأت مدیره انجمن آثار

و مفاخر فرهنگی